

ע"פ 2273/20 - לבנה לוסי מור, מעיין מור מוסמן נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון

ע"פ 2273/20

לפני: כבוד השופטת ע' ברון

המערעות: 1. לבנה לוסי מור
2. מעיין מור מוסמן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כבוד השופטים ג' רביד; י' לוי; ש' יניב) מיום 19.3.2020 ב-ע"פ 28534-03-20

בשם המערעות: עו"ד יעקב שקלאר
בשם המשיבה: עו"ד בתשבע אבגז

פסק-דין

1. ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו ב-ע"פ 28534-03-20 מיום 19.3.2020 (כבוד השופטת ג' רביד, השופטי לוי והשופט ש' יניב), שבגדרה נדחתה בקשת המערעות למתן ארכה להגשת ערעור על גזר דין מיום 12.1.2020 שהושת עליהן בבית משפט השלום בתל אביב-יפו (ת"פ 18-07-53249).

המערעות 1 היא אמה של המערעות 2 (להלן יכונה גם: האם-הבת, בהתאמה). ביום 27.6.2019 הרשיע בית המשפט השלום (כבוד השופט ש' מלמד) את המערעות עלפי הודאתן בעבירות שיוחסו להן בכתב אישום מתוקן שהוגש במסגרת הסדר טיעון (להלן: כתב האישום ו-הסדר הטיעון, בהתאמה). על פי כתב האישום, ביום 18.7.2018 תקפו המערעות את המתלוננת ששימשה באותה עת כרופאה בחדר המיון בבית החולים איכילוב בתל אביב, וזאת בנסיבות שבהן סברו כי אמה של המערעות 1 (שהינה גם סבתה של המערעות 2) נפטרה בחדר המיון בשל היעדר טיפול רפואי. הבתהכחה אתהמתלוננת וגרמה לה חבלות מרובות; ובאותה העת האם צעקה על המתלוננת, גידפה אותה והשליכה לעברה ניירות ומסך מחשב שהתנפץ על הרצפה. המערעות 2 (הבת) הורשעה בעבירה של תקיפת עובד ציבור (סעיף 382(ג) לחוק העונשין, התשל"ז-1977, להלן: חוק העונשין או החוק); והמערעות 1 (האם) הורשעה בעבירה של ניסיון

עמוד 1

לתקיפת עובד ציבור (סעיף 382(ג) יחד עם סעיף 254 לחוק), וכן בעבירה של היזק לרכוש בזדון (סעיף 452 לחוק).

השתלשלות ההליכים בעניין של המערערות

2. הסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים לא כלל הסכמה בנוגע לעונש, ועם הרשעתן של המערערות הורה בית המשפט על קבלת תסקירים מאת שירות המבחן בעניין. לאחר שהוגשו התסקירים נשמעו טיעוני הצדדים לעניין העונש; המשיבה טענה כי יש להטיל הן על האם הן על הבת עונש של מספר חודשי מאסר בפועל, שיכול שירוצו בעבודות שירות; ואילו מטעם המערערות נטען כי יש להסתפק במאסר על תנאי ולכל היותר בעבודות שירות.

בגזר הדין מיום 12.1.2020 השית בית משפט השלום על כל אחת מהמערערות עונש של 3 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים, ו-200 שעות שירות לתועלת הציבור בהתאם לתכנית שהוכנה על ידי שירות המבחן. נוסף לכך חויבה כל אחת מהמערערות בתשלום פיצוי למתלוננת בסך 1,500 ש"ח, ובהפקדת התחייבות כספית על סך 1,000 ש"ח לבל תעבור עבירה דומה לעבירה שבה הורשעה במשך 3 שנים. במסגרת השיקולים שעמדו בבסיס גזר הדין, מצד אחד נתן בית המשפט את דעתו לכך שהמערערות נעדרות עבר פלילי; לכך שתסקירי שירות המבחן שנערכו להן היו חיוביים ביותר והצביעו על חרטה מצידן בגין ביצוע העבירות ועל סיכון נמוך להישנות התנהגות דומה; ולכך ששירות המבחן סבר כי יש להטיל על המערערות צו שירות לתועלת הציבור בלבד. מצד שניהתייחס בית המשפט לחומרה הגלומה בפגיעה בעובדי ציבור בעת מילוי תפקידם, שיש בה משום לפגוע בערכים חברתיים מוגנים.

3. ביום 16.2.2020 הגישה המשיבה ערעור לבית המשפט המחוזי על קולת העונש שהושת על הבת (המערערת 2) (עפ"ג 37590-02-20; להלן: ערעור המשיבה). לאחר הגשת הערעור החליטו המערערות על החלפת ייצוג משפטי; וביום 12.3.2020, בחלוף כשבועיים מן המועד האחרון שנקבע לכך בדין, הגיש בא כוחן החדש של המערערות ערעור שכנגד על גזר הדין - ועימו בקשה להארכת מועד בדיעבד (להלן, בהתאמה: ב"כ המערערות, הערעור על גזר הדין-בקשת הארכה). הטיעון העיקרי שעליו סב הערעור על גזר הדין הוא שבית משפט השלום שגה בכך שלא העדיף את אינטרס השיקום בעניין של המערערות ולא הטיל עליהן עונש של שירות לתועלת הציבור ללא הרשעה - וזאת לנוכח התסקירים החיוביים במיוחד שנערכו למערערות ובשים לב להמלצת שירות המבחן בעניין, ואף על פי שהדבר לא נטען על ידי עורך הדין שייצג אותן בערכאה הדיונית (להלן: בא הכוח הקודם). בתוך כך הובהר בערעור על גזר הדין, כי המערערות כלל לא היו ערות לכך שבאפשרותן לטעון לאי הרשעה במסגרת הטיעונים לעונש:

"...שאלנו את המערערות מדוע לא טענו לאי הרשעה או לפחות ביקשו לברר סוגיה זאת עם שירות המבחן, זאת באשר הרשעה, מטבע הדברים, אינה מתאימה לאופיין הטוב ודרך החיים הנורמטיבית שהן מנהלות, ועלולה לפגוע בעתידן ואף פוגעת בו הלכה למעשה. לתדהמתנו המערערות לא ידעו על קיומה של אפשרות זאת, ולא ידעו להסביר מדוע לא נבחנה הסוגיה של היעדר הרשעה בבית המשפט הנכבד קמא, אף שסוגיה זו מזדקרת על פניה, לנוכח הנסיבות החריגות של ביצוע העבירה, ולנוכח נסיבותיהן האישיות של המערערות." (פסקה 7 לערעור).

בבקשת הארכה נטען כי מאחר שערעור המשיבה על גזר הדין ממילא נקבע לשמיעה, לא ייגרם כל נזק או פגיעה באינטרס הציבור אם יתאפשר למערערות למצות את זכויותיהן ולהגיש ערעור שכנגד מטעמן. לעומת זאת, על פי הנטען, אם תידחה בקשת הארכה ייגרמו למערערות נזקים כבדים ודי בכך כדי להצדיק את מתן הארכה.

4. המשיבה מצידה התנגדה לבקשת הארכה. לעמדתה מדובר בערעור "טקטי", שלא היה מוגש אלמלא הגישה המשיבה הקודם לכן ערעור מטעמה, וכל כולו ניסיון פסול להתנער מהסדר הטיעון שבו נקבע כי המערערת יורשעו על בסיס הודאתן בכתב האישום המתוקן. המשיבה הוסיפה כי סיכויי הערעור על גזר הדין קלושים, וזאת מאחר שההליך כולו מבוסס למעשה על טענת כשל בייצוגן של המערערות בערכאה הדיונית- אך זאת בלא שטענה זו נתמכה בתצהיר ערוך כדין מאת המערערות, ובלא שנתבקשה התייחסות מטעם בא הכוח הקודם לטענה חמורה זו. לגופם של דברים, המשיבה סברה כי עניינן של המערערות בכל מקרה אינו בא בגדרם של אותם מקרים חריגים שבהם ניתן להימנע מהרשעה-וגם בשל כך אין סיכוי לערעור, ויש לדחות את בקשת הארכה.

החלטת בית המשפט המחוזי בבקשת הארכה

5. ביום 19.3.2020 דחה בית המשפט המחוזי את בקשת הארכה -וזאת לדבריו על יסוד נימוקי המשיבה, ובפרט על רקע היעדר סיכוי לערעור על גזר הדין:

"עיקרו של דבר, שלא הונח בפנינו טעם ממשי המניח את הדעת להיעתר לבקשה. זאת, לאחר שנתנו דעתנו להצדקה הנטענת לאיחור, למשך האיחור וללב העניין בנדון כאן - סיכויי הלכאוריים של הערעור. מנימוקי הערעור עולה שהמבקשות (המערערות -ע'ב') אינן מבקשות להשיג על גזר דינו של בית משפט קמא ואינן מצביעות על כל טעות או פגם שנפלו בו. המבקשות עותרות הלכה למעשה לחזור בהן מההסכמות שגובשו בינן לבין המאשימה דלמטה תוך פתיחת ההליך מחדש. לא זו בלבד שלא הונחה התשתית העובדתית המצדיקה קבלת עתירה שכזו, באופן אשר יצדיק את קבלת הערעור, אלא שגם שורת הצדק אינה תומכת במתן הארכה המבוקשת".

עוד באותו יום שבו ניתנה ההחלטה בבקשת הארכה, הגישו המערערות בקשה לעיון חוזר בהחלטה זו - בטענה כי היה על בית המשפט לאפשר להן לעיין בתגובת המשיבה ולהשיב לנטען קודם למתן ההחלטה. בקשה זו נדחתה בהחלטת "פתקית" מיום 22.3.2020, שבה צוין כי סדרי הדין אינם מכירים בהליך של עיון חוזר בהחלטה ולכן מתייתר הצורך לדון בה.

טענות הצדדים

6. בערעור דנן נטען כי יש לשנות מהחלטת בית המשפט המחוזי ולהיעתר לבקשת הארכה - וזאת לנוכח סיכויי הטובים של הערעור על גזר הדין, ומשום שיקולי מאזן הנוחות ושיקולי צדק. בהתייחס לסיכויי הערעור על גזר הדין -נטען כי עצם ההרשעה לפי הסדר הטיעון לא היתה צריכה למנוע מן המערערות לטעון לאי הרשעה בשלב הטיעונים לעונש; וכי בא הכוח הקודם של המערערות לא טען לכך מטעמים השמורים עימו, ואילו המערערות עצמן כלל לא היו מודעות לכך שבאפשרותן לטעון לאי הרשעה. בהקשר זה הובהר כי הסדר הטיעון הוא "הסדר פתוח", והמשמעות היא שאין כל הגבלה על הטיעונים לעונש ובכלל זה ניתן אף לטעון למתן צו לשירות לתועלת הציבור ללא הרשעה - ולכן שגה בית המשפט המחוזי משקבע כי הערעור על גזר הדין חותר תחת הסדר הטיעון. עוד לטענת המערערות, אין כל מניעה לטעון לאי הרשעה במסגרת הערעור על גזר הדין אף על פי שטענה זו לא נטענה לפני הערכאה הדיונית - שכן מדובר בטענה משפטית, הנסמכת על ממצאים ועובדות שנקבעו על ידי בית משפט השלום עצמו. בתוך כך הובהר כי אין ולא הייתה כל כוונה לבסס את הערעור על גזר הדין על טענת "כשל בייצוג", וכי הסעד המבוקש בערעור זה מצוי בסמכותה של ערכאת הערעורגם אם כלל לא נתבקש בערכאה הדיונית. אשר לשיקולי צדק ומאזן הנוחות - ב"כ המערערות מדגיש כי

הארכה המבוקשת היא בת שבועיים בלבד; וכי בנסיבות המקרה מתן הארכה אינו כרוך בדחייה של הדיון או בסרבולו, מאחר שערעור המשיבה ממילא קבוע לדיון למועד עתידי. לבסוף נטען כי בית המשפט המחוזי פגע בזכותן הדיונית של המערערות להשיבלתגובת המשיבה לבקשת הארכה, וכי לא יעלה על הדעת שתגובה כה מפורטת לא תועבר לתשובת המערערות טרם הכרעתה של בקשת הארכה.

בדיון לפניי חזר ב"כ המערערות בהרחבה על נימוקי הערעור על גזר הדין. בהתייחס לקושי המתעורר מכך שמן הצד האחד המערערות לא טענו לענישה ללא הרשעה בערכאה הדיונית, ומצד שני אינן מבקשות לבסס את הערעור על גזר הדין על טענת כשל בייצוג, השיב כי לבית המשפט מוקנית זכות ואף חובה לבחון טענות הגנה אפשריות של נאשם גם אם לא הועלו על ידי הסניגור. זאת ועוד, נטען כי לבית משפט נתונה סמכות ללא תנאי לביטול הרשעה גם במקרים שבהם לא מועלית טענת אי הרשעה במפורש. על כך השיבה באת כוח המשיבה כי הרשעתן של המערערות היא שמונחת בבסיס הסדר הטיעון, שהתקבל לאחר משא ומתן ממושך בין הצדדים; ועוד הוסיפה כי לא הוצג טעם של ממש לאיחור בהגשת הערעור על גזר הדין, וכי מתן הארכה מהווה חריג לכלל ולא ההיפך מכך.

דיון והכרעה

7. לאחר שעיינתי בערעור על צרופותיו, ומשהוספתי והיטיתי אוזן לטענות הצדדים בעל פה, נחה דעתי כי דין הערעור להידחות.

סעיף 201 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי), מסמך את בית המשפט להתיר הגשת ערעור פלילי אף לאחר המועד שנקבע לכך בדיון. בשונה מהדין בהליכים אזרחיים, החוק אינו מגביל את שיקול דעתו של בית המשפט למקרים שבהם קיימים "טעמים מיוחדים" – ועם זאת הכלל הוא שאין להיעתר לבקשות להארכת מועד להגשת ערעור כעניין שבשגרה, לנוכח עיקרון סופיות ההליכים והאינטרס הציבורי שביציבות ובוודאות משפטית. חוק סדר הדין הפלילי אף אינו מפרט את השיקולים שעל בית משפט לשקול בבואו להחליט אם להאריך את המועד להגשת ערעור, ובפסיקה ניתן משקל לפי נסיבות המקרה הלשורה של קריטריונים – ובהם משך הארכה המבוקשת, ההצדקה למתן הארכה, וסיכויי הערעור להתקבל (ראו: ע"פ 2983/19 פחמאיו נ' מדינת ישראל, פסקה 7 והאסמכתאות שם (18.6.2019); ע"פ 2525/05 זינלוב נ' מדינת ישראל, פסקאות 21-22 (9.6.2005)).

בענייננו, הארכה המבוקשת להגשת הערעור על גזר הדין היא בת שבועיים בלבד, ובמועד שבו נתבקשה אף לא היה בארכה זו להביא לדחייה בשמיעת הערעור שהגישה המשיבה או לסרבול הדיון בו. אף על פי כן אינני מוצאת מקום להתערב בהחלטתו של בית המשפט המחוזי שהורה על דחיית בקשת הארכה – וזאת לאחר ששוכנעתי כי לא היה מקום לכתחילה להגשת הערעור על גזר הדין וכי סיכויי קלושים, והכל כפי שיפורט להלן.

8. הערעור על גזר הדין מבוסס על הטענה שלפיה עניינן של המערערות נופל לגדר אותם מקרים חריגים, שבהם ראוי לגזור על אדם עונש של שירות לתועלת הציבור ללא הרשעה – הגם שנמצא כי ביצע עבירה (סעיף 71א(ב) לחוק העונשין). על פי הנתען, המערערות הן נשים נורמטיביות שכל חייהן תרמו לקהילה ולחברה, וכתב האישום מתאר מקרה חריג שאירע בחייהן על רקע מצוקה נפשית קשה שאליה נקלעו, שעה שסברו כי איבדו אדם יקר וקרוב להן מאוד בשל טיפול רפואי לקוי ורשלני. לנוכח האמור, ובהינתן תסקירי המבחן החיוביים במיוחד שניתנו בעניינן, ב"כ המערערות סבור ששומה היה על בא הכוח הקודם לטעון לענישה ללא הרשעה, ומשלא עשה כן – שומה היה על בית משפט השלום

להורות כך מיוזמתו. אףבמהלך הדיון שנערך לפני נדרש ב"כ המערערות בהרחבה לסיכוי הערעור על גזר הדין- שאז הפליג בטיעון משפטי המכוון להתאמתן של המערערות לענישה ללא הרשעה, וביקש להציג שורת אסמכתאות המבססות לגישתו את סמכותה של הערכאה הדיונית להורות כן מיוזמתה. ואולם טיעון זה לא רק שאינו רלוונטיבנסיבות העניין ולנוכח הסדר הטיעון שבו התקשרו הצדדים- אלא שטענות ב"כ המערערותאף חותרות תחת הבריה התיכונשל הסדר הטיעון, והוא הרשעתןשל המערערות בעבירות המיוחסות להן בכתב האישום.

לשון אחר: הרשעת המערערות על פי הודאתן בעבירות המנויות בכתב האישום היא שעומדת בבסיס הסדר הטיעון, שבמסגרתו נמחקו מכתב האישום עובדות ועבירות נוספות שיוחסו לכתחילה למערערות. בהעדר הרשעה כאמור, נשמט היסוד תחת ההסדר כולו. בהינתן האמור, וכנראה שלא בכדי, כלל לא נטען על ידי בא הכוח הקודם לענישה ללא הרשעה במסגרת הטיעונים לעונש בערכאה הדיונית; ויודגש בנקודה זו שהמערערות שהיו מיוצגות לאורך כל ההליך הפלילי,מבהירות כי אין בפיהן כל טענה בדברכשל בייצוג המשפטי שניתן להן על ידי בא הכוח הקודם. אין באמור כדי לגרוע או להטיל ספק כלשהו בכל האמור בתסקירי שירות המבחן בזכותן של המערערות; ואולם המצב הוא שחרף חוות הדעת המצוינות שניתנו ביחס אליהן, שירות המבחן כלל לא התבקש לבחון ענישה ללא הרשעה בעניין וגם לא עשה כן - וזאת, כפי שכבר הוברר, לא בכדי אלא משום הסדר הטיעון שמכוחו הודו המערערות והורשעובעבירות שיוחסו להן בכתב האישום. בנסיבות אלה, לא הונח כל יסוד ולו לכאורה לטענה שלפיה שגה בית משפט השלום שעה שלא גזר על המערערות מיוזמתו עונש של שירות לתועלת הציבור ללאהרשעה; ובהינתן האמור נשמט היסוד תחת הערעור על גזר הדין כולו.

הנה כי כן, חרף הכסות המשפטית שמבוקש לעטות על הערעור על גזר הדין -למעשה אין לטיעון שביסודו כל אחיזה שבדין. אין תמה אפוא שלא עלה בידי ב"כ המערערותלהצביע ולו על מקרה אחד שבו העלה בית משפט מיוזמתו, ומבלי שטענה זו נטענה מטעם ההגנה, אפשרות של ענישה ללא הרשעה חרף קיומו של הסדר טיעון כבמקרה דנן. ויובהר שבהינתן האמור, לא מצאתי מקום להיעתראף לבקשות שהוגשו מטעם המערערות לאחר הדיון להוספת אסמכתאות ותקדימים משפטיים - שכן אלה ממילא אינם רלוונטיים בנסיבות העניין.

טרם סיום יצוין עוד, כי גם לא מצאתי ממש בטענת המערערות שלפיה נפגעה זכותן הדיונית להשיב לתגובת המשיבה לבקשת הארכה. ב"כ המערערות ביקש לבסס קיומה של זכות כאמור על הוראות סעיף 210 לחוק סדר הדין הפלילי - ואולם סעיף זה עניינו ב"סדר הטענות בערעור", ואין תחולתו על דיון בבקשת הארכה. לא הייתה אפוא למערערות זכות קנויה להשיב לתגובת המשיבה לבקשת הארכה, ובית המשפט המחוזי פעל בגדרי הסמכות הנתונה לו שעה שהכריע בבקשה בלא לבקש תשובה לתגובה.

9. סופו של דבר - לנוכח העובדה שסיכוי הערעור קלושים אם בכלל, ובפרט משלא ניתן להשקיף על הערעור אלא כניסיון מצד המערערות לחזור בהן מן ההסכמות שבבסיס הסדר הטיעון, אין כל טעם המצדיק התערבות בהחלטתו של בית המשפט המחוזי לדחות את בקשת הארכה. משכך,הערעור נדחה.

ניתהיום, י' בסיוןהתש"ף (2.6.2020).

שופטת
